

Erken Cumhuriyet Dönemi’nde “Biz”in İnşası: Tarih Ders Kitapları Üzerine Bir Değerlendirme *

"We" Construction at Early Republic Period: An Assessment About History Textbooks

Tercan YILDIRIM¹, Ahmet ŞİMŞEK²

¹Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, Giresun
tercan.yildirim@giresun.edu.tr

²İstanbul Üniversitesi, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, İstanbul
ahmetsimsek@istanbul.edu.tr

Makalenin Geliş Tarihi: 12.10.2016

Yayına Kabul Tarihi: 19.12.2016

ÖZ

Modern ulusal kimlik geleneksel kimlik yerine yeni bir üst-kimliğe ihtiyaç duyar. Ortak kültürel değerler, anılar ve davranış kodları yeniden tanımlanmıştır. Modern ulusal devletler bahsi geçen yeni kimlik ve kültürü kazandırmak için eğitimden yararlanırlar. Özellikle, tarih dersleri bu misyonu temel bir amaç olarak benimsemiştir. Bu çalışmada Türkiye’de 1930’lu yıllardaki lise tarih ders kitaplarında “biz” inşasının nasıl ve hangi amaçlara yönelik inşa edildiği ele alınmıştır. Araştırmada nitel içerik ve doküman analizi kullanılmıştır. Elde edilen veriler, “medenilik söylemi”, “ırk ve köken”, “millî seciye”, “ortak dil” ve “tarihi ve kutsal vatan” temaları üzerinden incelenmiştir. Çalışmada, ulus-devletlerin amaçladığı türdeş toplum için tarih öğretimi vasıtasıyla ortak mekân, köken, dil ve kültürel değerler üzerinden bir birliktelik yaratılmasının amaçlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum 1930’lu yılların ruhu bakımından dünyadaki gelişmelere paralel olarak değerlendirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: “Biz” duygusu, kimlik inşası, millî kimlik, tarih ders kitapları, tarih eğitimi

ABSTRACT

Modern nation identity needs supra-identity instead of traditional identity. Common cultural dignities, memories and manner codes are restructured. Modern national states benefit from education to redound this new identity and culture. Especially history lessons embrace it as a main mission. In this study, we examine that how and for what purposes "we" constructed on history text books at 1930s. Qualitative content and document analysis were used. Findings were examined based on “urbanity statement”, “race and origin”, “national character”, “common language” and “history and sacred homeland” themes. In the study, it was revealed that creating a unity through common space, origin, language and cultural values through the history teaching

*Bu çalışma “Meşrutiyet’ten Günümüze Tarih Ders Kitaplarında Türk Kimliğinin İnşası” adlı doktora tezinin bir kısmı esas alınarak hazırlanmıştır.

for a homogenous society, intended by nation-states, is aimed. This state was considered corresponding to world's development, in terms of 1930s' soul.

Keywords: "We" sense, identity construction, national identity, history textbooks, history education

GİRİŞ

Millî kimlik olarak da adlandırılabileceğimiz “biz” duygusu ulus-devletin bütünleşik bir yapı kurmak için geleneksel grup aidiyetlerinden yavaş yavaş kurtulmaya çalışması ve bu gayeye matuf olarak yeni bir *üst-kimliğe* ihtiyaç duyması sonucu ortaya çıkmıştır (Şahin, 2007). Buradaki “biz” insanların kendilerini tanıma biçimi ve bilinci olarak milletin sahip olduğu kültürel kodları kapsamaktadır. Nitekim bu bilinç ortak kültürel değerleri, anıları ve kodları kapsayan toplumsal hafıza ve toplumun geleceğine dönük planlardan türetilmiştir (Bilgin, 1995; Guibernau, 1997; Kösoğlu, 2005). Bilindiği gibi insanlar, tarihin her döneminde başkalarıyla benzerlikler ve farklılıklar üzerinden bir kimliğe sahip olmuşlardır. Bu kimliğin en önemli işleviyse gündelik yaşama tutunmayı ve toplumsal değerlere uyum sağlamayı kolaylaştırmak olmuştur. Bir kimliğe sahip olan birey geçmişe bakarak bugünü anlamlandırmış ve onu yeniden üretmiştir (Bostancı, 2005). Bireyler kendisini yaşadığı toplumun değerleri ve tutumları ile özdeşleştirerek, yakın çevrenin davranışlarına uyum sağlamaya çalışırken diğerleri karşısında ortaya çıkan kendini tanıma çabaları sonucu belirli ama zamanla değişebilen bir kimlik edinir (Güleç, 2004). Edinilen kimliğin var olabilmesi için onu tanımlayan ve organize eden bir yapıya ihtiyaç vardır. Modern dönemlerin başlangıcından beri ait olma ihtiyacını ulus karşılamış ve millî kimlik bu sürecin bir ürünü olarak karşımıza çıkmıştır (Guibernau, 1997; Göka, 2006). Bununla birey ailesinin ötesinde daha kapsayıcı bir gruba ait olmaya ve o yapıyla özdeşlik kurmaya çalışmıştır (Özkırımlı, 2010).

Millî kimliğin oluşumu, toplumsal hafızayı oluşturan nesnel öğelerin geçmişten günümüze kadar aktarılmasıyla şekillendirilir (Bilgin, 1995). Ancak bu tek başına yeterli bulunmaz. Millî kimliğin oluşabilmesi için etnik kimlik, dini kimlik, sosyal kimlik, bölgesel kimlik gibi çeşitli yan kimliklerin aşılması ve “ortak inanç ve değerler sisteminde” birlikteliğin sağlanması gerekir (Göka, 2006). Bu birliktelik içinse belirli bir hak ve ödev sistematigini organize eden, ortak bir hukuki düzenin mevcut olduğu bir devlete ihtiyaç vardır. Bu devlet özdeşlik ve aidiyet bağı kurulacak az çok sınırları belirlenmiş toplumsal bir mekânı da içine alır. Bu mekân insanların nesiller boyu

yaşadıkları ve müşterek anıları paylaştıkları kutsallık atfedilen bir toprak parçası, yani vatandır (Göka, 2006; Smith, 1995; Schlesinger, 1994; Doğan, 2008). Yurtseverlik olarak da tanımlanabilecek bu duygusal yönelim için sınırları belli olan ve etnik bir topluluğa ait olan toprak parçasına gerek duyulur. Vatana yönelik bir bağlılık oluşturulduğunda geleneksel aidiyetlerin yerine “ulusu ve yurttaşlar topluluğunu” inşa etmek mümkün olabilmiştir (Üstel, 2004; Gürses, 2010).

Ortak mekânın yanında kimliğin oluşumunda millî kültürün de önemli bir yeri vardır. Çünkü kültür, bir sınıflandırma sistemine sahip biçimde millî sınırların ötesinde bulunan “onlar”a karşı “biz”i tanımlamayı sağlar. Buradaki *biz*, bir ulusun sahip olduğu ortak kültürel değerler, anılar ve kodları kapsayan kolektif bellek ile gelecek planlarından türetilen bir bilinç olarak ifade edilebilir (Schlesinger, 1994; Kösoğlu, 2005; Bilgin, 1995; Guibernau, 1997). Zira bir insanın kendi millî kimliğini yaşayabilmesi için kültürel çevreye ve bu çevre vasıtasıyla kurulan anlam, değer, tutum birliğine ihtiyacı vardır. Bu ortak kültür, ilk önce topluluğun üyeleri arasındaki dayanışma bağlarını sağlamlaştırır, ait hissettikleri topluluğun diğerlerinden farklı olduğunu imajını pekiştirerek bir bilince dönüşür. Daha sonra bahsi geçen kültürel çevre içinde yer alan çeşitli simgeler, değer yargıları, gelenek ve görenekler, inançlar içselleştirilirler. Bu içselleştirmeye millî kimlik ortak kültür çevresinde yaşayan bireysel kimliklerin bir çeşit üst kimliği olarak ortaya çıkar (Guibernau, 1997; Kösoğlu, 1996).

Kimlik Aktarımı Olarak Tarih Öğretimi

Ulus-devletin yaratmaya çalıştığı millî kimlikle, toplumsal kimlik her zaman mutlak manada türdeş değildir. Özdeşliğin olmadığı durumlarda ulus-devlet kendisinin “tekil” kimliğini çeşitli “ideolojik aygıtlar”ıyla toplumsal kimliğe empoze ederek bunu homojen hâle getirmeye çalışır (Erdoğan, 2006; Althusser, 1994). Nitekim bilindiği üzere modern okulların en büyük işlevi sosyalleştirme ve yurtseverlik öğretmesidir. Okul; bölgesel, kültürel, dilsel ve sınıfsal olarak bölünmüş toplulukları birleştirmek ve devleti savunmak, vergi ödemek, çalışmak, yasalara uymak gibi “yurttaşlığa ilişkin millî ilmi hali devamlı tekrarlamak” olarak karşımıza çıkar (Guibernau, 1997). Böylece okul, yerleşik toplumlarda “meşruiyetin sürdürülmesini” amaçlarken, rejim değişikliğini

seçen veya geçmişinden bir kopuş gerçekleştirmek isteyen toplumlarda ise “meşruiyet” yaratmak için kullanılır (Alkan, 1989). Burada amaç tüm toplumsal sınıfların çocuklarını ilköğretim kademesinden yükseköğretime kadar geçen süreç içerisinde egemen ideolojiyle kaplanmış çeşitli beceriler ve değerlerle donatmaktır (Bumin, 1983). Eğitim sürecinin genişletilmesiyle siyasi birim ile kültürel çevre arasında derin bir bağ oluşturulmaya ve insan gruplarının kültürel olarak homojen gruplar halinde örgütlenmesi sağlanmaya çalışılır. Böylelikle insanların sadakat hislerini önce kültüre sonra ise devlete yöneltmeleri sağlanır (Schlesinger, 1994).

Hedeflenen amaçlar ile ders kitapları arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Bilindiği gibi siyasî iktidar ders kitaplarıyla milyonlarca öğrenciye ulaşarak toplumsal düzeni sürdürmek, kültürel değerleri aktarmak ve çeşitli normları belirlemek için gerek duyduğu meşruiyet zeminini sağlamak ister (İnal, 1996). Toplumsal bilgi, davranış, inanç ve değerlerin ders kitapları aracılığıyla aktarılmasıyla yeni nesillerde sadakat, itaat ve aidiyet duyguları inşa edilir (Doğan, 1994). Nitekim muhtelif konularda yayınlanmış kitapların aksine ders kitapları zorunlu okuma kapsamına girer. Müfredat programlarının ve ders kitaplarının ilke olarak kamusal çıkarlara hizmet etmeleri beklenildiğinden bunların “tartışmalı” olmalarına nadiren izin verilir. Böylelikle bu kitaplar hem sembolik iktidarın çekirdeğini hem de toplumdaki metinsel yeniden üretimi ve meşruiyeti sağlar. Böylece sınıfta öğrenilen dersler, toplumun ortak belleğini inşa eder ve aktarılan düşünceler pek de sorgulanmayan bir uzlaşma yaratır (Gürses, 2010).

Kimlik aktarımı olarak da ifade edebileceğimiz bu süreçte resmi ideolojinin ana taşıyıcısı tarih öğretimidir. Ulus-devleti homojen bir topluma dayandırma düşüncesi etrafında şekillenen ve arka planında milliyetçi bir söylem kurgusu taşıyan bu tarih öğretimiyle bireylerin sadece yaşadıkları toplumun/devletin bir mensubu olmanın ötesine geçerek çeşitli hak ve vazifelere sahip birer yurttaş olabilmeleri amaçlanır (Parlak, 2005). Ulus-devlet için tarih öğretimi ile ideoloji iç içe geçmiştir ve geçmişin ideolojik bir yorumu olarak ifade edebileceğimiz resmi tarih anlatısıyla toplumun zamansal-mekânsal kökleri ortaya konmaya çalışılır. Tarihe dair yapılan ideolojik

yorumlarla “şimdi” açıklanır, “gelecek” ise öngörülür ve burada inşa edilen “tarihsel bilgi” bir referans kaynağı olarak kullanılır (Gutek, 2006; Şimşek, 2012). Üretilen bu yorumun tarihsel gerçekliğe tekabül etmesine çok da titizlik gösterilmez. Aslolan geçmişin bilinçli ya da kasıtlı olarak belirlenmiş hedefleri destekler mahiyette olmasıdır. Resmi tarihin öğretilmesiyle yeni nesillere müesses nizamın esasları, kültürel yapısı, tarihsel sürekliliği ve anlam dünyası vb. aktarılmaktadır. Başka bir ifadeyle siyasi iktidarın toplumsal bellekte yer almasını istediği her türlü değerler, olumlu ve olumsuz yargılar, ötekilere dair imgeler oldukça planlı ve programlı bir şekilde ders kitapları vasıtasıyla öğrencilere aktarılır.

YÖNTEM

Çalışmada Cumhuriyet'in ilk inşa dönemlerinde milli kültürün önemli bir unsuru olarak “biz” duygusunun tarih ders kitaplarında nasıl ve hangi amaçlara dönük aktarıldığı üzerinde durulmuştur. Veri toplama tekniği olarak doküman analizi kullanılmıştır. Doküman analizi, araştırılması hedeflenen konuyla ilgili yazılı materyallerin incelenmesini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Verilerin analizindeyse nitel içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır. Bu analizin temel amacı bir araştırmada yer alan oldukça karmaşık metinlerdeki ünitelerin azaltılarak anlaşılır kategoriler haline getirilmesidir. (Mayring, 2011; Altunışık vd., 2005). Bu bağlamda çalışmada tarih ders kitaplarından elde edilen veriler anlamlı bölümlere ayrılmaya ve her bölümün kavramsal olarak ne anlam ifade ettiği bulunmaya çalışılmıştır. Kendi içinde anlamlı bir tutarlılık gösteren bu bölümler, çeşitli şekillerde isimlendirilmiş başka bir ifadeyle kısaca kodlanmıştır. Daha sonra ortaya çıkan kodlardan yola çıkılarak verileri, genel düzeyde açıklayabilen ve kodları belirli kategoriler altında toplayabilen şu temalar kullanılmıştır: *Medenîlik Söylemi, Irk ve Köken, Millî Seciye, Kutsal - Tarihî Vatan ve Ortak Dil*. Tematik analiz yapılırken, güçlendirmek için doğrudan alıntılara yer verilmiş ve metnin orijinal hali -imla hataları da dâhil olmak üzere- korunmuştur.

BULGULAR

Bu bölümde 1930’lu yıllarda okutulan ortaöğretim tarih ders kitaplarında “biz” kategorisinin nasıl inşa edildiği ele alınmış ve bu inşanın hangi amaçlara yönelik yapıldığı irdelenmiştir.

1. Medenîlik Söylemi

Bilindiği gibi Cumhuriyet’in erken dönemlerinde, Avrupa’ya hâkim olan ırk temelli tarih anlayışı doğrultusunda Türkler “aşağı ırk” olarak kategorize edilmekte ve uygarlık yaratamayacakları savunulmaktaydı (Aydın, 2006). Kuşkusuz bu tür iddialar Cumhuriyet seçkinleri için Batı karşısında kızgınlık ve hayâl kırıklığı vesilesi olmuştu. Bu istenmeyen durumdan çıkış yolu olarak Avrupa’da ortaya çıkan antropolojik birikim Türk Tarih Tezi’ne uyarlandı (Toprak, 2012). Ancak Avrupa merkezci tarih anlayışına karşıt olarak geliştirilmiş bu tarih söyleminin dayanak noktasını yine Avrupa’da üretilmiş antropolojik birikimlerin oluşturması dikkate değerdir. Başka bir ifadeyle olumsuz olarak kodlanan oryantalist tarih yaklaşımının toptan reddi yerine, özünde hakikati ifade ettiği, ancak bu gruba Türklerin de girmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Nitekim tarih ders kitaplarında bu yanlış anlaşılmayı gidermek ve medeniyet tarihini tam manasıyla açıklığa kavuşturmak için “son otuz asırlık malum devrede bile birçok istilalar yapmış ve her yerde büyük küçük belki yüzden fazla devlet kurmuş, birçok medeni merkezler yaratmış bir Türk ırkı(nın) var” olduğu sıklıkla vurgulanmıştır. Öyle ki Batılıların medeniyet tarihinin merkezine Türkleri yerleştirmekten “başka çaresi” yoktu (TTTC, 1930, s. 72-73).

Medeniyet-kültür anlatısında göç ve medenileştirme söylemi göze çarpmaktadır. Türk Tarih Tezi’nin şekillendiği yıllarda Avrupa’da neolitik ve antik çağlarda medeniyetin atası olarak kabul edilebilecek bresifikal halk kütlelerinin Asya’nın çeşitli bölgelerinden, özellikle Orta Asya’dan, göç etmeye başladıkları (Copeaux, 1998) üzerine oldukça geniş bir literatür bulunmaktaydı. Bu yaklaşım Türk tarih yazımını da derinden etkileyerek Türklerin çok yüksek zekâya sahip oldukları, bu zekâları vasıtasıyla dönemin en iyi silahlarını yaptıklarını ve oluşturdukları yüksek medeniyetin

onlara diğer ilkel kavimler üzerinde “topraklarına el koymak, sürgün etmek ve medenileştirmek” gibi çeşitli haklar sağladığı vurgulanmaktadır. (TTTC, 1931a, s. 28; TTTC, 1930, s. 5). Bu tür söylemlerin arkasında güçlü olanın haklı olduğuna dönük Sosyal Darwinist bir yaklaşım (Aydın, 2006) yer almaktadır. Özellikle Milli Mücadele ile ilgili konularda Batı’nın sömürgeci ve emperyalist politikalarına karşı durulurken bu tür söylemlerde benzer bir özlem içerisinde olmak çelişkili bir tavır alış olarak karşımıza çıkar:

Dünyanın başka taraflarında, insanlar, daha kaya ve ağaç kovuklarında en koyu vahşet hayatı yaşarken Türk, Anayurdunda kereste, maden medeniyetleri devirlerine kadar ulaşmıştı. İnsanlıkla hayvanlığı hakiki ve bariz surette ayıran devir, hayvanları ehlileştirme devri, en evvel burada açılmış; tabiatı insan iradesine boyun eğdirerek işletmenin ilk merhalesi sayabileceğimiz çiftçilik burada başlamıştır. Arpa, buğday, çavdar gibi tanelerin; koyun, keçi, at, deve gibi hayvanların menşei de burasıdır (TTTC, 1931a, s. 26; TTTC, 1930, s.3).

Medeniyet ile ilgili devam eden söylemlerde Türklerin tarih boyunca medenî ve diğer milletlere nazaran daha fazla bilgi birikimine sahip olduğu algısı yaratmak için ilk olarak tekniğin başlangıcını simgeleyen alet yapımı ve madenleri işlemedeki başarıları üzerine yoğunlaşmıştır. “Toprak bağrından ilk defa maden çıkarıp işleyerek insanlara yarayacak aletler haline getirenler Türklerdir” (TTTC, 1931d, s. 301-302) şeklinde iddialar içeren ifadelerin arka planında Türk milletinin uzak geçmişlerden itibaren çağın ilerisinde olduğu, teknolojik gelişmelere hakîm olduğu algısı yaratılmak istenmiştir. Nitekim kitaplara göre Türklerin zekâ seviyesi karşılaştıkları yerlilerden oldukça yüksektir, öyle ki şu an oldukça güçlü konumda olan Avrupalılara bile tarım, hayvancılık ve çeşitli zanaatlar Türkler tarafından öğretilmiş ve mağara hayatından kurtarılmışlardır (TTTC, 1931a, s. 28-33).

Bu tür anlatımlara benzer şekilde Ana yurt olarak tanımlanan Orta Asya, medeniyetin beşiği olarak vurgulanmak istenmiş, “tabiata boyun eğdirme” temelinde hayvanları ehlileştirme, çiftçilik yapma, madenleri işleme, kereste imal ederek yerleşik hayata

geçme gibi eylemler medenî olmanın vasıfları arasında sayılarak, dünyanın başka yerlerindeki insanların mağaralarda ve ağaç kovuklarında yaşamalarıyla karşılaştırılarak bu iddia ispatlanmaya çalışılmıştır. Medeniyet yayıcılık söylemiyle Türkler; Çin, Sümer, Elam, Mısır, Roma, Truva, Girit, Lidya ve İyonya gibi medeniyetlerin atası olarak kurgulanmıştır (TTTC, 1930, s. 8-12; TTTC, 1931a, s. 30, 60, 189). Türklerin medeniyetin atası olduğuna ve göçler yoluyla bu medeniyeti tüm dünyaya yaydığına, Batı medeniyetini aslında Türklerin kurduğuna ve dolayısıyla hedeflenen muasır medeniyetin zaten bir mensubu olduğuna atıf yapılmıştır (TTTC, 1931a, s. 33).

Ders kitaplarında medenîlik iddiası Yunan-İyon medeniyetiyle yapılan karşılaştırmalar üzerinden de verilmektedir. Özellikle Batı'nın medeniyetlerin anası olarak Yunan medeniyetini görmesi eleştirilmiş ve bu anlayışın yanlış olduğu vurgulanmıştır (TTTC, 1930, s. 11). Yunan medeniyetinin karşısına Anadolu'daki Türklerin ataları olarak kabul edilen Eti medeniyeti konulmuştur (TTTC, 1930, s. 11, 123; TTTC, 1931a, s. 31-32). “Daha M.E. 3500 senesinde Tuna havzasında ve Cenubi Rusya’da teessüs etmiş olan müşterek Türk medeniyeti, Trakya’ya, Makedonya’ya ve Tesalya’ya çoktan girmişti ve yavaş yavaş (M.E. 3000 senesine doğru) Korent körfezine kadar bütün Yunan yarımadasına yayılmıştı” demek suretiyle Yunan medeniyetinin de aslının Türk olduğu belirtilmiştir (TTTC, 1931a, s. 191-193). Aslında Anadolu’nun otokton halkının Türkler olduğuna ve bu topraklar üzerindeki çeşitli hak iddialarının yersiz olduğuna dönük bir söylemin yanında Batılılar tarafından kadîm Yunan medeniyetine olan ilgiyi tersine çevirme çabası gözlemlenmiştir. Nitekim Yunan ve Roma medeniyetlerinin kökenleri ve asıl kurucularının Orta Asya’dan gelen Türk kavimleri olduğu yaygın bir biçimde savunulmuştur (TTTC, 1931a, s. 188).

İncelenen ders kitaplarında medeniyet-kültür anlayışında savunmacı bir perspektifle antropolojik-arkeolojik verilerden yararlanılmış, Türklerin tarih boyunca “medeniyet yayıcı” oldukları üzerinde durulmuştur. Burada dikkat çekici nokta oryantalist tarih anlayışına tepki ve reddiye olarak tasarlanan medeniyet anlatısında benzer metotların kullanılmasıdır. Bu anlatılarda güçlü ve hakîm millet olan Türkler, güçsüz ve geri milletleri medenileştirmiş ve egemenlikleri altına alınmalarını bir hak olarak

görülmüştür. Bu vesileyle Batı'nın Türklere karşı olumsuz bakışına karşın Türklerin tarih boyunca medenî bir halk olduğu ispatlanmaya çalışılmış ve arkeolojik-antropolojik veriler vasıtasıyla yeni tez güçlendirilmek istenmiştir.

2. Irk ve Köken

Ulus-devlet, çoğu zaman vatandaşlarına ait oldukları milletin geçmişini benimsetmek ve tanıtmayı istemiştir. Burada temel amaç içinde bulunulan şimdiki zamanın değerleri doğrultusunda eski ve şanlı bir geçmiş inşa etmek ve bu geçmiş vasıtasıyla fertlerde oluşturulan kolektif bellek üzerinden geleceği inşa etmektir. Irk ve köken bahsi de bu doğrultuda değerlendirilmiştir. Bu anlatılar genel olarak Asya ve Avrupa, kısmen de Afrika'daki (Mısır) medeniyetlerin kurucusu olan devletlerin ve kavimlerin Orta Asya kökenine vurgu yapılmakta ve böylece Türk ırkına mensup oldukları ispatlanmaya çalışılmaktadır. Nitekim insanlık tarihinde Türkler kadar çok ve büyük devletleri kurabilecek kabiliyete ve yüksek meziyetlere sahip bir ırk gelmediği sık sık vurgulanmıştır. "Tarihçe malum ilk medeni devletten beri (Sümer Devleti, M.E. 4000 yıl) Asya'da ve Avrupa'da tesis edilen beyliklerin (prensliklerin), hanlıkların (krallıkların), hakanlıkların (imparatorlukların) çoğunu Türkler kurdu" (TTTC, 1931d, s. 1) demek suretiyle bu anlatılmaya çalışılmıştır. Burada medeniyet kurucu güçlü bir millet söylemi yanında Çin, Hint, Ön Asya, Akdeniz – Ege, Anadolu, Avrupa, Mısır, İslam vb. dünya tarihinde önemli görülen tüm medeniyetlerin kökeninin Türk olduğuna dair bir arayış da simgelenmiştir. Bu arayışın merkezine Orta Asya alınmış, göç ve savaş anlatıları vasıtasıyla ırk ve köken vurgusu yapılmıştır.

Köken arayışındaki asıl önemli vurgu Anadolu medeniyetlerinin Türklüğüne gönderme yapmak olarak karşımıza çıkmıştır. Buna göre Anadolu coğrafyasında yaşayan toplumların temelini "Hata Türkleri" oluşturmaktadır. Türklerin tarih boyunca Hitit ve benzeri isimlerle anılmış olması ve "Sümerlerle ve Elamlarla akraba" olmaları vurgulanmıştır. Anadolu'daki Hititler (Eti) yanında Ege Denizi'nin ve "bunun garbındaki kıt'anın ve Trakya'nın dahi ilk sakinleri aynı menşe ve ırktandırlar." (TTTC, 1931a, s. 128). Ayrıca Friky'a'nın en eski sakinleri de "Etilerle beraber gelmiş olan Türk kabileleri"dir (TTTC, 1931a, s. 138). Hititlerin Orta Asya'dan göç eden bir kavim

olduğunu ispatlamak için “Etiler Anadolu’ya Hata adını vermişlerdir. Hata Çin şimalindeki ülkelere dahi öteden beri Türkler tarafından verilmiş olan isimdir” (TTTC, 1931a, s. 127) gibi ifadeler kullanılmıştır. Oldukça yaygın olan bu tür ifadeler Türklerin sarı ırka mensup gösterilmesine bir tepki ve cevap niteliği taşımaktadır (TTTC, 1931a, s. 89, 109, 128). Görüldüğü üzere ders kitaplarında Orta Asya kökeni, göç ve brakisefal kavramları herhangi bir kavimle özdeşlik kurmanın ana eksenlerini oluşturmuştur. Zamansal olarak antik ve neolitik geçmiş ön plana çıkarılmış ve Orta Asya’dan Türklerin göç yollarına vurgu yapılarak benzer şekilde ırk ve köken vurgusu yapılmıştır (TTTC, 1931a, s. 31, 190).

Anadolu’da yaşayan topluluklar Etiler, Frikler ve Litler (Lidyalılar) Türk ırkına mensup kavimler olarak kabul edilmiş ve yine fiziksel antropolojik veriler ışığında aslında M.Ö. 4000’den itibaren Anadolu topraklarının ‘üstün Türk ırkı’ tarafından medenileştirildiği iddia edilmiştir (TTTC, 1931a, s. 187). Yine Avrupa’da yaşayan halkların da Orta Asya’dan göç etmek zorunda kalan Türk kavimleri olduğu ifade edilmiştir (TTTC, 1931a, s. 264). Özellikle “at ve arabaları üzerinde yaşayan” tabiriyle Türklerin göçebe hayatına ve atlara verdikleri öneme vurgu yapılarak Türklüklerine atıf yapılmaktadır (TTTC, 1931a, s. 342).

Dönemin tarih ders kitaplarından alınan doğrudan örneklerde de görüldüğü üzere medeniyetin atası ve yayıcısı olarak tanımlanan Türk ırkının antropolojik olarak bresifikal ırka mensup olduğu, yeni tarih söyleminin temel referans noktalarından biri olmuştur. Oryantalist tarih anlayışına karşı verilen bu tepkiler ve savunular tarih öğretimini derinden etkilemiş ve oranları değişmekle beraber günümüze kadar getirilmiştir. Medeniyet alanında ilerlemişliğin yanında ırk olarak da “sizler gibiyiz” savunusu dikkat çekicidir.

3. Millî Seciye

Millî seciye, bir toplumun ahlakî yapısını, karakterini, ruhî ve manevi özelliklerini ifade etmek için kullanılan bir kavramdır. Bu kavram bireyleri birbirinden ayıran fizikî ve ruhsal özelliklerin milletlere teşmil edilmesiyle ortaya çıkmıştır. Cumhuriyet’in erken

dönemlerindeki tarih ders kitaplarında Türk milletinin bu değişmeyen karakterini ele almaya oldukça önem verilmiş, öğrencilerin bu değerlere karşı farkındalığını arttırmaya dönük bir yol izlenmiştir. Özgüven aşılama dönük yapılan bu milliyetçi söylemle Türkler üstün bir millet olarak kurgulanmıştır. Nitekim Atatürk; Türk milletinin millî seciyesini, ona has olan mertlik, minnetsiz yaşama, yiğitlik, hoşgörü, sağlam irade, büyüklere saygı, gibi ahlakî özellikler üzerinden tanımlamakta ve Türk milletinin geçmişten günümüze kadar getirdiği değerlerin doğru bir şekilde öğretilmesini istemektedir (GKB, 2001).

Türklerin geçmişten beri sahip olduğu en önemli özelliklerinden birisi askerlik kabiliyeti -hatta bir ruh hâli- olarak tanımlanmıştır: “İnsanlığın ilk gününden beri bütün ana medeniyetlere ata olan Türk Irkında bu ruhun en mütakâmil derecede bulunması tabiidir” (TTTC, 1931d, s. 332). Konuya ilişkin pek çok yerde atıf olduğu görülmüştür. Örneğin Hun Devleti’nin “kuvvetli bir askeri teşkilata” sahip olduğu ve bütün halkın “askeri inzibata” tabii olduğu ifade edildikten sonra “Her Türk (ün) bir asker” (TTTC, 1930, s. 24; TTTC, 1931a, s. 67) olduğu vurgulanmıştır. Tarih II (1931b, 24) kitabında yine Avrupa’nın durumuna ilişkin tarihsel bir yanıt niteliğinde “Avrupa’da hayatları at sırtında geçen cesur Hunlardan mürekkep Türk süvari ordularına karşı çıkabilecek hiçbir millet yoktu. Avrupa baştanbaşa korku ve dehşet içinde idi” gibi yorumlar yapılmıştır. Devam eden söylemlerde tarih boyunca Türk olarak kabul edilen her kavmin askerlik kabiliyetine atıf yapılarak değişmeyen bir karakter olduğu vurgulanmaya çalışılmaktadır (TTTC, 1931a, s. 71; TTTC, 1931b, s. 221). Nitekim askerliğin her milletin yapabileceği bir iş olmadığı ve temelinde “haysiyet duygusu, vazife saygısı ve yurt sevgisi olan askerlik, maddi kuvvetlerden önce zekâ, azim, irade, kahramanlık ve fedakârlık gibi manevi kültür unsurları”nın olması gerektiği savunulmuş ve iyi bir asker olabilmek için bu sayılan “meziyetlere en fazla malik olan ve milli üstünlüğüne kat’iyetle emin bulunan” insanlara ihtiyaç bulunduğu vurgulanmaktadır. İşte bu itibarla “Türk, en iyi askerdir” önermesine yer verilmiştir.

Ders kitaplarında Türk milletinin gücü, devlet kurma ile eş değer olarak görülmektedir. Bu “devlet kuruculuk” söylemi çok sık kullanılmış ve tarihin derinliklerinde beri devam

edegelen Türk karakterinin en önemli özelliklerinden birisi olarak görülmüştür (TTTC, 1930). Dönemin Avrupa-merkezci tarih anlayışlarına karşın devlet kuruculuk, kültürel özgünlük üzerinden özcü değerleri ön plana çıkaran savunmaya dayalı bir söylem geliştirilmiş ve “her mana ve mahiyette şan ve şeref kaynaklarından kana kana içmiş” (TTTC, 1931d, s. 259) gibi romantik anlatımlarla okuyucu/öğrenci üzerindeki etki artırılmak istenmiştir. Bu tür söylemlerin ana gönderisi oryantalist bakışta kendini bulan olumsuz Türk imajını düzeltmek olarak ifade edilebilir.

Milli şuur, gurur, ruh ve benlik sahibi söylemi de ders kitaplarında dikkat çekici bir biçimde sunulmuştur. Bu söylemin amacı Türklerin tarihin ilk dönemlerinden itibaren millet halinde yaşadığı ve diğer milletlerden çok daha önce milli şuura kavuştuğuna dikkat çekmektir. Bu durum Türk kimliğinin önemli bir parçası, Türk ruhunun bir gereği ve gurur duyulması gereken bir durum olarak anlatılmaktadır. Örneğin “Tarihin en büyük cereyanlarını yaratmış olan Türk ırkı, benliğini en çok muhafaza etmiş bir ırk....Türk ırkının bariz ve uzvi vasıfları hakim kaldığından bu karışmalar Türk ırkına kendi hususiyetlerini kaybettirmemiş” (TTTC, 1931a, s. 18) gibi yorumlarla tarih boyunca milli benliğe sahip olma niteliğine vurgu yapılmaktadır. Nitekim bu milli şuura sahip olma özelliğinin Orhun kitabelerinde de yer aldığı belirtilerek bu durum tarihsel derinliğe ve sürekliliğe kavuşturulmak istenmektedir (TTTC, 1930). Türklerin başka milletlerin boyunduruğu altında yaşadığı dönemlerde dahi milli benliklerine sahip çıktıklarına da ayrıca vurgu yapılmıştır (TTTC, 1931b, s. 48).

Türklerin eskiden beri sahip olduğu fiziksel ve ruhsal özelliklerden bahsedilirken bağımsızlığına çok düşkün bir halk olduklarına dair bir söylem geliştirilmiş, çoğu yerde “istiklal” vurgusu yapılmıştır (TTTC, 1931a;1931b). Örneğin Emeviler Dönemi’nde Türklerin “asırlardır hakîm yaşıyan” bir millet olarak ve tabiatlarındaki bu özellikten dolayı “bu çapulcuların hükmü altına” giremeyecekleri ve sırf bu yüzden “İslam dinini kabul ederek efendilikten mevaliğe (köleliğe)” inemeyecekleri vurgulanmıştır (TTTC, 1931a, s. 146-147). Bunların yanında Türklerin diğer olumlu vasıflarından biri de yönetimi altında bulunan çeşitli halklara, inançlara adil ve hoşgörülü davranmalarıdır. Selçukluların Ermeni, Süryani ve Gürcüleri Bizans’ın elinden (TTTC, 1931b) veya

Osmanlı'nın da İstanbul'u fethetmek suretiyle "fukarayı zenginlerin gadir ve tazyikından" kurtarması tarzındaki ifadelerle sıkça başvurulmuştur. Nitekim yazarlara göre Türk hoşgörüsü öyle nam salmıştı ki "Bazı Alamanlar, Türklerin Almanya'ya gelip memleketlerinde cari haksızlık ve adaletsizliğe mani olacakları ümidine bile düşmüşlerdi" (TTTC, 1931c, s. 32).

Milli seciye'nin önemli bir unsuru da dürüstlük ve mertlik gibi olumlu vasıflardır. "Her Türk namusu üzerine verdiği sözden dönmektense ölmeği tercih eder" ifadelerinde olduğu gibi Türklerin doğası gereği mert, dürüst ve sözünün eri olduğu da sık sık vurgulanmıştır (TTTC, 1931d, s. 214). Öyle ki bu vasıflar sayesinde "her hususta kendilerine istinat ve itimat edilebileceğini" anlaşıldığı ve özellikle Abbasî döneminde "Halifeler, idari, mali ve mülki işleri daha ehliyetli gördükleri Türklere" vermelerinin de (TTTC, 1931b, s. 156-157) bu gerçeği ispatladığı savunulmuştur.

Türklerin sahip olduğu bu vasıfların yanı sıra doğaüstü denilebilecek başka özelliklere de sahip olduğu vurgulanmıştır. Bu tür ifadeleri "nesnel" hale getirmek için başka milletlere mensup kişilere dayandırılmıştır. Örneğin bir Arap şairi olan Ebu İshak'tan yapılan şu alıntı dikkate değerdir:

Naraları yıldırımın gürültüsünü bastıran kahraman Türkler, öyle bir kavimdir ki görüştükleri zaman melekler gibi güzel, güleştikleri vakit te ejderler kadar biaman olurlar... Türk askeri kaçanı uçanı tutmak için sağa sola koşar. Dağların tepesine çıkar. Vadilerin diplerini alt üst eder. Türk süvarisi kendisini aslan, atını ceylan, düşmanını da av telakki eder. Türk yılmaz, korkutur. Kendisine hücum edilmedikçe başkasına hücum etmez. Azmettiği şeyi elde etmedikçe rahat yüzü görmez. Son derece yorgun olmadıkça uykuya dalmaz. Uykusu ağır değildir. Daima kuşkulu bir halde uyur... (TTTC, 1931b, s. 160).

İncelenen kitaplarda Türk milletinin geçmişten beri getirdiği cesaret, kahramanlık, askerlik kabiliyeti, teşkilatçılık, inzibatçılık, adil, hoşgörülü ve bağımsızlığına düşkün olma vb. her türlü olumlu değere ve değişmeyen milli bir öze sahip olunması üzerinden "Türk"ün karakteri tanımlanmıştır. Tarih ders kitaplarındaki bu özgeci anlayışın bir ön

kabul olarak görüldüğü ve ders kitaplarında aktarılmaya çalışılan Türk kimliğinin ana bileşeni olduğu değerlendirilebilir.

4. Ortak Dil

Ortak dil söylemi Türklerin ırkî, ahlakî ve şahsî özelliklerinden bahisle vurgulanmak istenen tarihsel süreklilik anlatısının başka bir yönünü oluşturmuştur. Burada Türkçenin tarih boyunca tüm Türk devletleri tarafından kullanılması, edebî bir dil hâline getirilmesi üzerinden kültürel süreklilik sağlanmaya çalışılmıştır. Buna göre Türkler, incelenen ders kitaplarında tarih boyunca edebî ve yüksel bir dil geliştirmiş, dolayısıyla milli şuur sahibi olan bir ırk olarak sunulmuştur. Bu gayeye yönelik “Orhon Kitabeleri”, “Kutadgu Bilig”, “Sümer yazısı”, “ön ek ve son ek kullanımı” ile “Türk dilinin edebîliği” gibi temalar ön plana çıkmıştır. Genellikle Orhon kitabelerine yapılan atıflarda kullanılan dilin “saf Türkçe” ve yazısının “Türk yazısı” olduğu vurgulanırken daha önce de sıkça rastladığımız Avrupa kavimlerinin böyle bir imkâna sahip olmaktan uzak oluşları dile getirilmiştir (TTTC, 1930, s. 26-27). Benzer bir karşılaştırma Kutadgu Bilig’in saf Türkçe olduğundan hareketle Türkçenin Farsçadan üstünlüğü vurgulanmıştır (TTTC, 1930). “Çin Türkistanı’nda halis Türk dilinde yüksek bir edebiyat” yaratıldığı ve Türk dilinin “o devirde ta bütün yüksek mevzuları öz kelimeleri ile ifadeye elverişli işlenmiş mükemmel bir edebi dil şekli” oluşturduğu da ifade edilmiştir (TTTC, 1930, s. 28-29). Diğer yandan tarihteki ilk yazının Sümerlere ait olduğu belirtilerek Orta Asya kökenine vurgu yapılmıştır (TTTC, 1931a, s. 100). Bu durumla ilgili okuyucuya “Pelenopez kıt’asının dağ geçitlerini ihtiva eden mıntikanın taşıdığı (Arkadie) ismi dağların geçit veren yerleri manasına olan Türkçe argit kelimesinden bozulmuş değilse nedir? ... Adalar denizinin taşıdığı (Egée) kelimesi Türkçe ege, eke, aka kelimeleri ile aynı manayı ifade etmiyor mu?” gibi çeşitli sorular sorularak ve onların da aynı çıkarımlarda bulunmalarına dair bir metin kurgusu da oluşturulmuştur (TTTC, 1931a, s. 185). Böylelikle Türkçe ile Türklük arasında doğrudan ilişki kurulmuş ve ders kitaplarındaki kimlik söyleminin ana esaslarından biri olarak vurgulanmıştır. Asıl vurgulanmak istenenin ise ortak dil üzerinden çok eski devirlerden beri milli benliğe sahip bir millet olduğudur.

5. Kutsal ve Tarihî Vatan

Kutsal ve tarihî vatan söylemi ders kitaplarında “biz” duygusunu oluşturmak için mekânsal arka plan olarak değerlendirilmiştir. Cumhuriyet’in erken dönemlerindeki Ermeni ve Rum iddialarına karşı, tarihsel kıdem ve süreklilik tezleri üzerinden bir söylem geliştirmek bu temanın temel gayesi olarak ifade edilebilir. İncelenen ders kitaplarında Türklerin ana yurduyla ilgili oldukça yoğun anlatımlarda bulunulmuştur. Ana yurdun sınırları “Büyük Kadirkan (Kingan) dağlarından Baykal havzasına, oradan Altay dağları boyunca İtil havzasına vararak, Hazar denizi havzası, Hindikuş, Pamir, Karakurum, Karanlık dağlar yolu ile ve sarı ırmakla tekrar Kingan dağlarına ulaşan çizgi içinde kalan mıntıka...” (TTTC, 1930, s. 2) şeklinde çizilmiş, buranın “ulu bir kara parçası” (TTTC, 1931a, s. 25) olduğu vurgulanmıştır.

Türlü anlatımlarla cennet tasviri yapılan Orta Asya yaylasından neden göç edildiğine ilişkin çeşitli söylemler geliştirilmiştir (TTTC, 1930). İklim değişikliğinin sebep olduğu Türk göçlerinin ana yurttan kalan Türklerin tarihleri ve sosyal hayatları üzerindeki etkileri sıralanmıştır. Burada yerleşik Türklerle göçebe Türkler arasında bir ayrıma gidilmiş, zorunluluklardan ortaya çıkan “göçebelik” kavramına olumsuz yaklaşım (TTTC, 1931a) bunun zorunluluk olarak ortaya çıktığı savunulmuştur.

Vatan söyleminin doğrudan adresi ise Anadolu coğrafyası olarak karşımıza çıkmıştır. İmparatorluk sonrasında elde kalan son topraklar olan Anadolu, öz vatan olarak kurgulanmıştır. Bilindiği üzere Milli Mücadele dönemindeki temel kaygı Yunan ve Ermeni hak iddialarına karşı Anadolu’nun neolitik çağlardan otokton ahalisinin Türk ırkı olduğunu vurgulamaktır. Bu amaç çerçevesinde Eti, Sümer ve Lidya medeniyetlerinin Orta Asya kökenine ve dolayısıyla Türklüğüne vurgu yapılmış ve bu toprakların Türk yurdu olarak sürekliliği vurgulanmıştır. İşte bu “tarihsel kıdem” de arkeolojik ve antropolojik verilerle desteklenmiştir (TTTC, 1930: 8-9). Özellikle gelinen Orta Asya kökenler ile Anadolu medeniyetleri arasında bir bağ kurulmaya çalışılmıştır (TTTC, 1931a; TTTC, 1930). “Küçükasya ahalisi, Hitit ve emsali isimlerle tanıtılmış Hata Türkleridir. Bunlar tarihten evel Ortaasya yaylasından garba vuku bulan muhaceretlerde buraya gelmişlerdir” (TTTC, 1931a, s. 127- 128). Böylelikle

Ortaasya kökenine merkezi bir önem verilmiş ve göç hadisesi üzerinden hem medeniyet yayıcılık söylemi güçlendirilmek istenmiş hem de Anadolu’da “kadım zamanlardan beri yaşayan” Türk boylarının ortak kökenine dikkat çekilmiştir.

SONUÇ

Tarih öğretimi ile milli kimlik arasındaki ilişkiye dönük literatürden hareketle yapılan bu çalışmada ulus-devletlerin arzu ettikleri türdeş toplum yapısına ulaşmak için tarihsel ve kültürel ortaklıklara odaklandıkları görülmüştür. Bunlar; adetler, gelenekler, anılar ve tarih boyunca kullanılan dil olarak kendini göstermiştir.

Eğitim-öğretim süreçlerinde öğrencilere tarih bilinci kazandırmak önemlidir. Nitekim burada tarih bilinci kavramına olumlu manalar yüklenmektedir. Bu bilinç, geçmiş yorumlama, şimdiyi anlama ve geleceği bu anlamlar üzerinden inşaya dönüktür. İktidarlar için merkezi konumda olansa geleceği şekillendirmektir. Tabi ki buradaki tayin edilen gelecek zihni bir kurgudan ibarettir. Tarih öğretimiyle verilmek istenen tarih bilincinin iki önemli işlevi görülür. İlki, birey kendi kimliğini ders kitaplarıyla çerçevesi çizilen bir zaman akışı içinde görür ve değerlendirir ve bu değerlendirmeler vasıtasıyla gelecekteki davranışlarına yön verir. Birey, yaşamını bir topluluğun üyesi olarak sürdürme ihtiyacı hisseder. Tarih bilinci vasıtasıyla bugünü algılar, geçmiş yorumlar ve geleceğe yönelimine ilişkin anlatısını kurgularken aidiyet bağı kurduğu bu topluluğa ilişkin algı, yorum ve beklentilerini de oluşturur; kendisi ile topluluk arasındaki ilişkinin niteliğini tanımlamaya çalışır ve bu zihinsel faaliyetler üzerinden kendisine çeşitli sorumluluklar yükler. İşte bu bakış açısıyla birlikte çağcıl kimliğini oluşturmuş olur (Tekeli, 2000). Bu çerçeveden resmi tarihle birlikte toplumsal bellekte yer alması istenen her türlü değer, yargı ve ötekilere dair imgelerin oldukça planlı ve programlı bir şekilde ders kitapları vasıtasıyla öğrencilere aktarılmasıyla ideal insan tipini “üretmek” hedeflenir. Başka bir ifadeyle iktidar tarafından makbul görülen kimlik inşa edilmektedir.

Özetle Cumhuriyet rejimin hedeflediği “yeni insan” ve “yeni toplum” inşa girişimlerinde “geçmiş”le ilgilenme süreci ve bunun formal uzantısı tarih dersleri kurucu bir rol oynamıştır. Bilindiği gibi “geçmiş”, milliyetçilikler için her zaman bir romantizm kaynağı olmuş ve mistifiye edilerek “şimdi” aynı topraklarda yaşayan insanların ortak geçmişlerine, hatıralarına, kahramanlıklarına üzüntü ve sevinçlerine göndermeler yaparak aidiyet bağı kurmak için kullanılan önemli bir kavram olmuştur. Burada “geçmiş”, “şimdi”nin meşruiyetini sağlamaya dönük olarak anakronik ve a-historik olarak kurgulanmış, bu da tarihsel anlatıda geçmişten günümüze kadar gelen Türklüğü seküler olarak tanımlamış (Aydın, 2006) ve yeni bir kimlik inşa edilmek istenmiştir. Bu bağlamda incelenen tarih ders kitaplarında Türk kimlik söyleminin çerçevesinin çizildiği ve bireylere dönemin siyasi iktidarı tarafından çizilen davranış kalıplarının aktarıldığı söylenebilir.

KAYNAKLAR

- Alkan, T. (1989). *Siyasal Bilinç ve Toplumsal Değişim: Siyasal Bilincin Gelişmesinde Ailenin, Okulun ve Toplumsal Sınıfların Etkisi*. Ankara: Gündoğan.
- Althusser, L. (1994). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*. (Çev. Yusuf Alp ve Mahmut Özışık) İstanbul: İletişim.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2005). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: SPSS Uygulamalı. Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- Aydın, S. (2006). Cumhuriyet'in İdeolojik Şekillenmesinde Antropolojinin Rolü: Irkçı Paradigmanın Yükselişi. A. İnsel (Editör), *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Kemalizm* (s. 344-369) içinde. İstanbul: İletişim.
- Bilgin, N. (1995.) *Kollektif Kimlik*. İstanbul: Sistem.
- Bostancı, M. N. (2005). Kimlik Tartışması Hayatın Telaffuzu Üzerinden Yürümeli. *Türkiye Günlüğü*, 83, 52-56.
- Bumin, K. (1983). *Batı'da Devlet ve Çocuk*. İstanbul: Alan.
- Copeaux, E. (1998). *Tarih Ders Kitaplarında (1931-1993) Türk Tarih Tezi'nden Türk-İslam Sentezi'ne*. (Çev. Ali Berktaş). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt.
- Doğan, K. (2008). *Cumhuriyet Dönemi Kimlik İnşası*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Erdoğan, İ. (2006). Kimlik Sorunu: Kendini Sevmeyenin Kimliğindeki Kendi Olmayan Kendi. *Demokrasi Platformu*, 5, 93-115.
- Genel Kurmay Başkanlığı (2001). *Atatürkçülük*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Göka, E. (2006). *İnsan Kısım Kısım: Topluluklar, Zihniyetler, Kimlikler*. İstanbul: Aşina Kitaplar.
- Guibernau, M. (1997). *Milliyetçilikler: 20. Yüzyılda Ulusal Devlet ve Milliyetçilikler*. (Çev. Neşe N. Domaniç). İstanbul: Sarmal.
- Gutok, G. L. (2006). *Eğitime Felsefi ve İdeolojik Yaklaşımlar*. (Çev. Nesrin Kale). Ankara: Ütopya.
- Güleç, C. (2004). *Politik Psikoloji Penceresinden Siyaset Ahlakı, Kimlik ve Laiklik*. Ankara: Dizgi.

- Gürses, F. (2010). *Türkiye'de Ders Kitaplarında Yurttaşlık: Cumhuriyet'in İlk Yıllarından Bugüne Kavramsal Dönüşüm*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- İnal, K. (1996). *Eğitimde İdeolojik Boyut*. Ankara: Doruk.
- Kösoğlu, N. (2005). *Türk Olmak ya da Olmamak: Milli Kültür, Mozaik Kültür ve Etnisite*. İstanbul: Ötüken.
- Kuş, E. (2003). *Nicel-Nitel Araştırma Teknikleri*. Ankara: Anı.
- Mayring, P. (2011). *Nitel Sosyal Araştırmaya Giriş*. (Çev. Sezai Durgun ve Adnan Gümüş). Ankara: Bilgesu.
- Özkırımlı, U. (2010). *Milliyetçilik Üzerine Güncel Tartışmalar: Eleştirel Bir Müdahale*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Parlak, İ. (2005). *Kemalist İdeolojide Eğitim*. Ankara: Turhan.
- Punch, K. F. (2005). *Sosyal Araştırmalara Giriş: Nicel ve Nitel Yaklaşımlar*. Ankara: Siyasal.
- Schlesinger, P. (1994). *Medya Devlet Ulus ve Siyasal Şiddet ve Kolektif Kimlik*. (Çev. Mehmet Küçük). İstanbul: Ayrıntı.
- Smith, A. D. (1995). *Milli Kimlik*. (Çev. Bahadır S. Şener). İstanbul: İletişim.
- Şahin, K. (2007). *Küreselleşme Tartışmaları Işığında Ulus-Devlet*. İstanbul: İlgi Kültür Sanat.
- Şimşek, A. (2012). Türk Tarih Tezi Üzerine Bir Değerlendirme. *Türkiye Günlüğü*, 111, 85-99.
- Tekeli, İ. (2000). İlköğretim Okulları ve Liselerde Tarih Eğitimi. Yayımlandığı Kitap H. Hatipoğlu ve Ü. Özen (Ed.), *Türkiye'de İlk ve Orta Öğrenim Düzeyinde Tarih Öğretiminin Yeniden Yapılandırılması: Atölye-1*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Toprak, Z. (2012). *Darwin'den Dersim'e Cumhuriyet ve Antropoloji*. İstanbul: Doğan.
- Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti (1930). *Türk Tarihinin Ana Hatları Methal Kısım*. İstanbul: Devlet Matbaası.
- Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti (1931a). *Tarih I: Tarihten Evvelki Zamanlar ve Eski Zamanlar*. İstanbul: Devlet Matbaası.

- Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti (1931b). *Tarih II: Ortazamanlar*. İstanbul: Devlet Matbaası.
- Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti (1931c). *Tarih III: Yeni ve Yakın Zamanlarda Osmanlı-Türk Tarihi*. İstanbul: Devlet Matbaası.
- Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti (1931d). *Tarih IV: Türkiye Cumhuriyeti*. İstanbul: Devlet Matbaası.
- Yıldırım, A. ve H. Şimşek (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

SUMMARY

Conducted based on the literature dealing with the relationship between history teaching and national identity, the present study has indicated that nation states concentrate on historical and cultural partnerships to reach the homogenous social structure they desire. The main carrier of the official ideology is history teaching in the process of transfer of identity. With history teaching, it is aimed to "produce" the ideal type of citizen by transferring images related to all kinds of values, judgments, and "others" that are required to exist in social memory to students through textbooks in quite a planned and programmed way. In other words, an attempt is made to construct the identity that is approved by the government. Through such history teaching shaped by the idea of grounding the nation state on a homogenous society and a nationalist discourse, it is aimed to provide the society with citizens that are not only the members of the society/state they live in but hold certain rights and functions.

With textbooks allowing them to reach millions of students, political powers wish to have the ground of legitimacy they need in order to maintain the social order, transfer cultural values, and determine various norms. The feelings of loyalty, obedience, and belonging are constructed in new generations through transfer of social knowledge, behaviors, beliefs, and values via textbooks. In ideological comments on history, "the present" is explained; "the future is foreseen"; and the "historical knowledge" generated here is used as a source of reference. In this regard, the present study focuses on how and for what purposes the feeling of "us" was covered in history textbooks as an important component of national culture in the early periods of construction of the Republic. How and for what purposes the feeling of "us" was covered in high school history textbooks used in Turkey in the 1930s are discussed.

The research data have been collected by document analysis, which refers to the examination of written materials about a subject intended to be studied. The data have been analyzed by the qualitative content analysis method, the primary aim of which is to reduce the units in quite complex texts in a study to understandable categories. In this sense, an attempt has been made to divide the data obtained from the history textbooks

into meaningful parts and find out the conceptual meaning of every single part. Having a coherence within themselves, these parts have been given various names. In other words, they have been coded shortly. The obtained data have been analyzed over the themes of “discourse of civilization”, “race and origin”, “national character”, “common language”, and “historic and holy country”.

It has been concluded that it was intended to establish togetherness based on common space, origin, language, and cultural values in the period under examination through history teaching for a homogenous society aimed by the nation state. In brief, the process of dealing with “the past” and history textbooks, which are the formal extension of this process, played a founding role in attempts to construct a “new individual” and a “new society” aimed by the Republic regime. “The past” was constructed in an anachronical and ahistorical way to establish the legitimacy of “the present”, and Turkishness was defined from past to present on a secular basis in the historical narration with the aim of constructing a new identity. In this regard, it can be said that the history textbooks examined set the framework of the discourse of Turkish identity and involved an attempt to transfer the behavioral patterns determined by the political power of the period to individuals. This is parallel to the developments occurring in the world under the spirit of the 1930s.